

MERKEN VAN HOLLANDSCHE
TWIJNDERS
DOOR DR. E. WIERSUM

HET beschermen van handelsmerken was hier te lande van ouds een taak, die de overheid zeer ter harte ging. De Staten van Holland en Westvriesland stelden reeds in 1613 een plakkaat vast ¹⁾ „vervattende d'ordre en verboth op 't naconterfeyten van wapenen, mercken en stempels”, die door de steden gebruikt werden. Door het namaken, zoo betoogden zij, „worden de goede luyden (koopende de gemerkte goederen ende manufactueren ende hen vertrouwendende op de mercken ende looden daarop gebrant ende aangesteecken) ten hoogsten bedroogen, doordien d'oprechte mercken ende looden van de valsche ende nageconterfeyte by den ghemeenen man qualyck te onderscheyden zijn”. Zij, de Staten, vreesden, dat dit misbruik zich nog zou uitbreiden, tot nadeel van de steden en van de goede ingezetenen, en om dat te beletten verboden zij den goudsmeden, wapensnijders, plaatsnijders, smeden en allen anderen personen, „eenige stempels, bij de voorsegde steden ghebruyckt, nae te steecken, nae te gieten, drucken ofte andersints nae te conterfeyten” zonder verlof van de magistraat der betrokken stad en van die hunner woonplaats.

De boete was waarlijk niet gering, 300 pond moest voor elke overtreding betaald worden.

Toch bleven overtredingen niet uit, zooals blijkt uit het rekest van de twijnering ²⁾, binnen de steden van Holland en Westvriesland, dat in het laatst van 1676 bij de Staten werd ingediend en waarin geklaagd werd, „dat 't zedert eenigen tijdt herwaerds verscheyde quaetwillighe ende baetsoeckende personen haer niet ontsien hebben de eygen ende alom bekende mercken van eenige gildebreeders, die

1) In den index en aan het hoofd staat *elf* Maart, doch het stuk zelf is gedateerd op *vijftien* Maart.

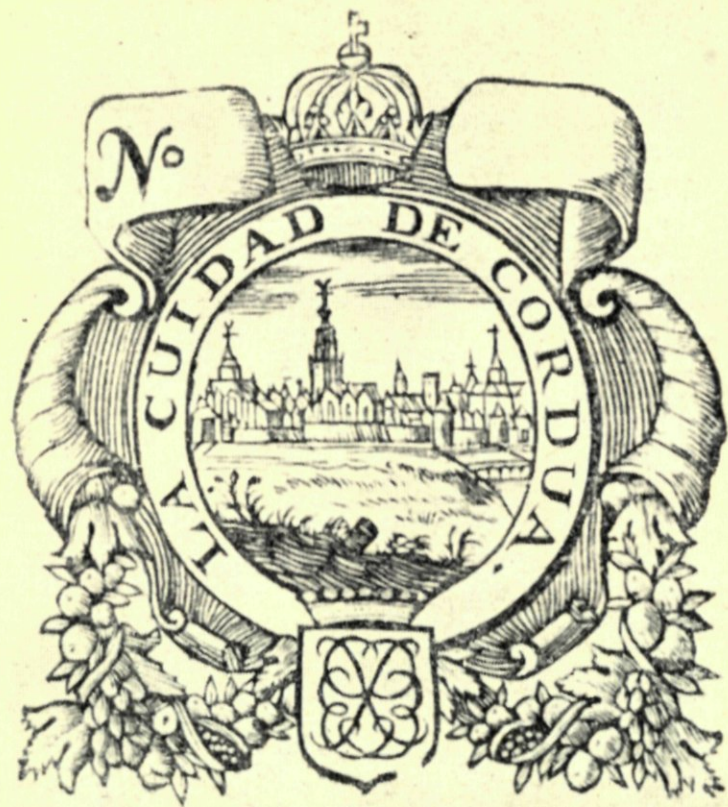
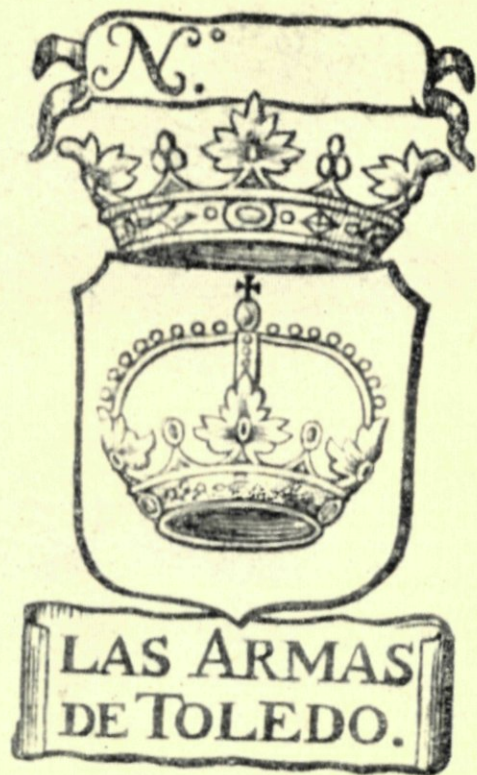
2) Twijnen of twernen beteekent *dubbelen* en werd vooral gebruikt in de beteekenis van garen dubbelen. Twijn of twern is gedubbeld garen en een twijnhandelaar wil dus zeggen een handelaar in gedubbeld garen of in het algemeen een garenskoopman.

seer goede ende deuchdelycke garens fabriceerden ende daerdoor goeden aftreck ende consumptie buytenslandts hadden, naer te maecken ende te conterfeyten”.

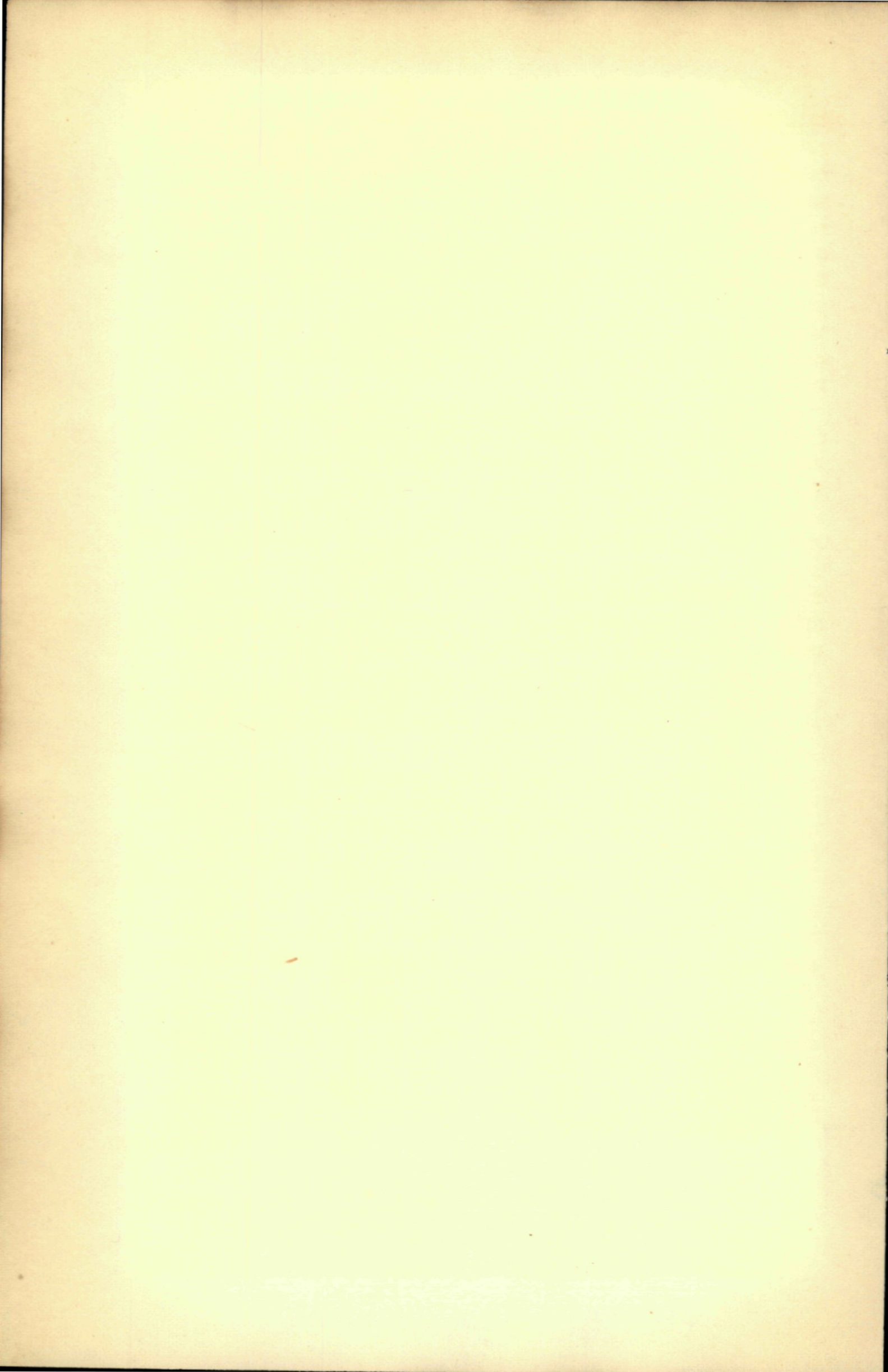
In dat rekest, dat in de Staten-vergadering van 1 December 1676 ter tafel kwam, wordt dan verder uitvoerig uitgeweid over de listige trucs der merkennamakers, zoodat het door het kleine verschil met de echte merken „dikwijls onmogelyck was dat de duysentse mensch ende voornamentlyck de luyden buytenslants het voorschreve onderscheydt soudén kunnen remarqueren”.

Ook wordt uitvoerig gewezen op de omstandigheid, dat niet alleen de betrokken eerlijke gildebroeders door het bedrog gedupeerd worden, maar dat er tevens groot gevaar bestaat voor de geheele twijnering hier te lande, die hierdoor te gronde gericht en naar andere landen „gediverteert” kan worden.

De rekwestranten verzoeken daarom, „dat haer Edele Groot Mog. tegens het naermaecken ende contrefeyten van de voorschreve mercken ten spoedichsten soudén willen voorsien, hetzy met het renoveren van het placæet by deselve op den elfden Maert sestien hondert derthien op 't voorschreve subject ten deele geëmaneert, soodanich gheamplieert, als naer de constitutie van de klachten van de supplianten bevonden soude worden te behooren, ofte by een nieuw placæet, op der supplianten neeringhe alleen applicabel; ende dat specialyck in het te maecken placæet mochte influeren, dat alle diegeene die de twijndersneeringe binnen dese provincie exerceren, hare mercken die se tegenwoordich gebruycken, binnen seeckeren korten tijt soudén hebben op te geven aen de magistraten ofte overluyden van hetselvighe gilde, ter plaetse daer syluyden woonachtigh zijn (op een boete van) ende dat deselve magistraten ofte overluyden bevindende dat onder die opghegeven mercken eenighe mochten zijn geen kennelyck onderscheyt hebbende, deselve door diegene die soodanich merck het laetste ghebruyckt heeft, soudén moeten doen veranderen soodanich, als syluyden soudén oordeelen te behooren: Dat oock alle diegeene die hiernaer de neeringhe van twijnen soudén willen doen, mede gehouden soudén zijn de mercken die

20-21. ROTTERDAMSCH E TWIJNDERSMERKEN (CORDOVA EN TOLEDO).

syluyden willen gebruycken, ter voorschreve plaetse op te geven, om bij de magistraten ofte de overluyden geapprobeert te worden, sonder dat yemandt eenigh ander merck soude mogen gebruycken directelyck noch indirectelyck, als hetgene aen de voorschreve magistraten ofte overluyden opgegeven ende gheapprobeert soude zijn, op een hooge boete daertoe te statueren; ende soo wanneer bij de magistraten ofte de overluyden van de eene stadt een merck afgekeurt mochte zijn, dat hetselvige door de magistraet ofte overluyden van een andere stadt niet soude mogen geadmitteert worden ¹⁾).

De Staten leenden aan het verzoekschrift een gewillig oor en besloten 20 Januari 1680, „dat bij een speciael placaet sal werden verboden het naermaecken ende contrefeyten van de voorschreven merken op een boete van duysent guldens, ende daerbij wijders sal werden vastgesteld, dat alle degeene die de twijndersneeringe binnen dese provincie exerceren, hare mercken, die se jegenwoordigh gebruycken, binnen den tijd van ses weecken sullen moeten opgeven aen de magistraten ofte overluyden, ofte de confrerie van 't twijndersgilde der plaetse daer syluyden woonachtigh zijn". Ook overigens werden vrijwel de bepalingen vastgesteld, zooals de rekwestranten die in hun verzoekschrift hadden aangegeven. Nog denzelfden dag, 20 Januari, werd het plakkaat van kracht.

Het is jammer, dat de ingediende merken niet bewaard zijn gebleven. Althans te Rotterdam waar zij, bij gebreke van een twijndersgilde, bij de magistraat hadden moeten worden ingeleverd, zijn ze in het archief niet voorhanden.

In 1733 speelde zich met enkele wijzigingen weer hetzelfde tooneel af; weer klaagden de twijnders over het namaken hunner merken, weer werd een nieuwe ordonnantie daarop vastgesteld en te Rotterdam werd, om van deze meer

1) Gelijktijdig met dit rekest der twijnders en ook in het daarop vastgestelde plakkaat wordt behandeld het bekende rekest van Samuel van Eenhoorn en Ary de Milde, plateelbakkers te Delft, om bescherming van de door hen nagemaakte Oost-Indische theepotten. Zie hierover het opstel van baron van Verschuer over Ary de Milde in Oud-Holland XXXIV. 1.

profijt te kunnen trekken, besloten een eigen twijndersgilde op te richten.

Uit de bewoordingen van het rekest, dat de Rotterdamse twijnhandelaars: Abraham Edens, Egbert Edens, Jan Bisschop, Pieter Slijp en Pieter Bisschop in Januari 1733 bij de magistraat indienden om vergunning tot het oprichten van een eigen gilde te bekomen, blijkt duidelijk, welke beweegredenen hen daarbij leidden.

Het was hun ter oore gekomen, zoo betoogden zij, dat de twijndersgilden van Dordrecht en Haarlem aan de Staten een nieuw plakkaat tegen het namaken der merken verzocht hadden en dat in het ingediende ontwerp verscheiden punten aan het oordeel van de overlieden der gezamenlijke twijndersgilden of aan die eener bepaalde stad werden overgelaten. Dit laatste kon natuurlijk alleen het geval zijn, als er in de betrokken stad een eigen gilde bestond. Waar dit ontbrak zou de beslissing berusten bij de overlieden van het gilde der naastbij gelegen stad.

Men begrijpt, dat dit punt voor de Rotterdamsche twijnders, die zichzelf respecteerden, onaannemelijk was. Om aan dat toezicht van collega's-concurrenten eener andere stad te ontkomen was voor hen de oprichting van een eigen gilde noodzakelijk en vandaar hun rekest aan de magistraat. Dit had dan ook werkelijk succes, want de heeren van de weth stelden 21 April 1733 een ordonnantie op het twijndersgilde vast. Of het Rotterdamsche gilde werkelijk tot stand gekomen is, blijkt echter niet. Wel benoemden Burgemeesteren 4 Mei 1733 Abraham Edens en Johannes Bisschop tot hoofdlieden en Cornelis van Kempen tot gildeknecht, doch verder komt in de lijsten der hoofdlieden het twijndersgilde niet meer voor.

In elk geval beantwoordde ook het nieuwe of geamplieerde plakkaat van de Staten niet aan de verwachting; het resultaat was nog maar pover. 27 Februari 1756 verzochten de gedeputeerden van Haarlem ter vergadering van de Staten van Holland en Westvriesland, „dat tot verhoeding van alle verder verval in de twijnneering binnen deeze provincie en om eindelijk eens efficacieuselyk te doen cesseeren de so seer verderfelyke en toenemende manier van onderkruis-

pingen door het namaaken en contrefeiten van de merken en stempels van de respectieve gildebroeders, waarop deselve gewoon en in possessie zijn derzelve garen buitenslands te debiteeren en te versenden”.

Door dit rekest van de Haarlemsche twijnders kwam de zaak weer ter tafel en de Staten vonden het geraden, om ze nu voor goed tot een einde te brengen. Het plakkaat van 20 Januari 1680, de deliberaties in den jare 1732 over deze zaak gehouden, zelfs de ampliatis van het plakkaat met een aantal „articulen en pointen”, zooals bij het rapport van 30 October 1732 was voorgeslagen, het was blijkbaar alles te vergeefs geweest. Maar nu moest het dan toch eindelijk eens uit zijn. Nu zou men, ten einde verder verval van de twijnering te verhoeden, alles in het werk stellen, om althans dit euvel uit den weg te ruimen.

De gecommiteerden, door de Staten benoemd om de zaak te onderzoeken, betwijfelden echter of de oorzaak van het verval der twijnering nu wel alleen of zelfs hoofdzakelijk aan het namaken der merken te wijten was. De pensionaris Bosschaert bracht in de Statenvergadering van 30 Juli 1756 verslag uit over hun rapport, waaruit wij het volgende willen aanhalen:

„Dat het aan welgemelde heeren gecommiteerden aan de eene kant wel was voorgekomen, dat de voorschreven twijnering binnen deese provincie in vroegere tijden was geweest in een seer florissante staat en een seer goed bestaan aan verscheide ingeseetenen hadde gegeven, dog dat deselve tegenwoordig in so een groot verval en declin was geraakt dat daar van weinig restes in comparatie van voorige tyden meer te vinden waren.

Dat sij heeren gecommiteerden sig egter niet hadden kunnen persuadeeren, dat het voorschreven verval juist veroorzaakt soude zijn door het namaaken van elkanders merken, maar wel dat de voorschreven twijneringe hetselve sort hadde moeten ondergaan als verscheide andere fabriquen die hier te lande voor deesen in seer groote bloey waren geweest en tans in groot verval waren geraakt als dewelke in vroeger tyden hier te lande voor het grootste gedeelte alleen geëxerceert werden en daardoor groote winsten

aan de fabriqueurs verschaften maar die naderhand meer en meer in andere landen zijn overgebracht en aldaar door de geringe arbeidsloonen, weinige lasten, door encouragemen ten en andere favorabele omstandigheden tot ruine van de fabriken deser landen zijn groot geworden, dat dan ook speciaal de voorschreven twijnneering van hier was gediver teert en voor het grootste gedeelte overgebracht in de Oostenrijcxse Nederlanden, in dewelke tegenwoordig considerabel meerder garens gefabriceert en versonden werden als in deese provincie, niettegenstaande deselve voor deese van hier derwaarts in groote menigte getrokken en gedebiteert wierden.

Dat sij heeren gecommitteerden ook nog daarenboven waren geïnformeert dat de verandering in den dragt niet weinig tot het verval van de voorschreven twijnneering hadde gecontribueert, nadien men sedert eenigen tijd meerder was gevallen op het dragen van neteldoeken, garen en batisten, als op het dragen van kanten, welke laastgemelde van de fijnste en bestgetwijnde garens, daar het meeste voordeel van genooten word, gemaakt wierden.

Dat sij heeren gecommitteerden ook nog wijders uit de gemelde propositie van de heeren gedeputeerden der stad Haarlem hadden geremarqueert, dat bij die van het twijndersgilde binnen gemelde stad maar twee gevallen waren aangehaalt, die in een so geruimen tijd geexisteert souden hebben, dat den eenen gildebroeder des anderen merk en stempel tot versending sijnes garens soude hebben nagemaakt en dat de voorschreven gevallen nog daarenboven door die van het twijndersgilde te Dordregt wegens het weinig accord en groote dispariteit, welke sij in de voorschreven merken, derselver bijwerk en opschrift, meenen gevonden te hebben, gecontesteert wierden.

En dat sij heeren gecommitteerden, wanneer zij de saak van die kant beschouwt hadden, reeden meenden te hebben om te twijffelen of de renovatie van het voorschreven placaat van den 20 January 1680 wel noodig was en of de voorschreven twijnneering daardoor wel eenige vrugt of verbeteringe te wagten hadde".

Doch aan den anderen kant willen zij gaarne tegemoet

komen aan het verlangen van het twijndersgilde der steden Dordrecht en Haarlem, waar deze nijverheid het meest beoefend wordt, waarom zij ten slotte adviseeren een nieuw plakkaat op het namaken der merken te ontwerpen ¹⁾).

En alzoo geschiedde.

De Staten stelden 25 Februari 1757 het plakkaat vast, dat, gedrukt bij Jacobus en Herman Scheltus te 's Gravenhage, in plano werd uitgegeven ²⁾).

„De Staaten van Holland en Westvriesland”, zoo luidt de considerans, „allen den geen en die deesen sullen sien of hooren leesen, salut; doen te weten: dat gelijk de twijneering binnen deese provincie al in vroeger tijden is aangesien geweest als een hoofdfabricq en negotie, waaruit veele ingezeeten en konden bekoomen een goed bestaan, en waardoor veel volk konde geraaken aan werk, dan ook al bij placaat van den 20 January 1680 op deselve fabricq zijn gestelt salutare ordres en daarbij insonderheid getragt te voorsien tegens alle onderkruipingen in den voorsegden handel, dewelke voornamelijk als doen bereids wierden bevonden te geschieden door het namaaken en contrefeiten van de merken en stempels van de respective gildebroeders, waarop deselve gewoon en in possessie waaren derselver gaarens alomme buitenslands te debiteeren en te versenden.

En nademaal ons een en andermaal vertoont is dat baatsugtige en quaadwillige menschen sig van verscheide middelen en pretexten bedienen om de voorszeyde onse salutare ordres te verijdelen en het voorsegde bestaan nergens anders toe kan strekken dan om de voorsegde twijneering hier te lande meer en meer te ruineeren en na andere landen te diverteeren en over te brengen. Soo is 't

Een der artikels bepaalde het volgende:

„En dat, om alle abuisen daaromtrent sooveel te beeter te praevenieeren, door de magistraten, overluiden of confrerieën in de respective steeden in deese provincie, alwaar twijnders die hun gaarens op een merk of stempel buitenslands gewoon zijn te verzenden, woonagtig zijn, nieuwe

1) Zie de resolutiën van de Vroedschap Juli-Dec. 1756 Bijlage 5.

2) Overvoorde, Inv. der gilde-archieven van Leiden, beschrijft het onder nr. 803, spreekt echter abusievelijk van Staten-Generaal.

boeken tot de registreeringe van de voorsegde merken sullen moeten werden gemaakt en aangelegt”.

Ziehier den oorsprong van de merkenboeken der twijnders van 1757, die, voor zoover mij bekend, alleen te Haarlem, Dordrecht en Rotterdam zijn tot stand gekomen en elk in een enkel exemplaar in het Leidsche gemeente-archief bewaard zijn. (Inv. der gilde-archieven van Leiden nrs. 805-807).

Wij zullen nu eerst van elk een beknopte beschrijving geven.

Het Haarlemsche register in folio-formaat heeft niet minder dan 205 merken, met evenveel verschillende voorstellingen en opschriften.

Op nr. 143, *Les marchands de fil*, kan men zien hoe de band met het merk om het garen gedaan werd, vrijwel op dezelfde manier als dat tegenwoordig nog het geval is. Het Haarlemsche wapen is zeer in trek, meer dan de helft der merken is er mee getooid.

De Fransche merken zijn verreweg het talrijkst. Om enkele te noemen:

Vray fil de Harlem. L'armes de Harlem. La dentellière. Le cheval d'or. Le roy David. La ville de Lyon. Chateau de Havre. La ville de Malines. Du fil blanc et fort pour Lion. La foire de Beaucaize. La ville du Puy.

De laatste namen alle afgeleid van Fransche steden, die vroeger veel textielnijverheid hadden (en ten deele nog hebben) en dus veel garen betrokken.

Van Duitsche steden zijn de merken met Hannover en Frankfort vertegenwoordigd, ook enkele Spaansche merken zijn aanwezig, Engelsche zijn er betrekkelijk weinig bij.

Het Dordtsche boekje, in klein octavo-formaat, heeft 41 merken, waaronder vele Engelsche. Antoni de Son, dwelling at Dort, maakt reclame met dit randschrift om een wapenschild met huismerk en verder met *The sun and...* De overige Engelsche merken zijn: *The three crowned fl-flowers* van F. B. en *The maiden heads* van A. R., Milkman, het Engelsche wapen, *Bible and key*, *King William and Quinne Mary*, *Queen Mary* alleen, *The angel*, *The brothers*, *Golden key*, enz. Behalve de eerste twee zijn zij waarschijnlijk alle van Isaac Brothers, die een buitengewoon groot aantal merken bezat en groote zaken schijnt gedaan te hebben,

naar zijn merken en naam te oordeelen, vrijwel uitsluitend op Engeland.

Als een ander handelaar op Engeland kondigt zich aan Erasmus van den Broeck, met zijn merk De eenhoorn, terwijl ten slotte een twijnder met de initialen D. R. een klok en tulpen, The crowned bell en The Tulips als merken heeft aangenomen.

De Fransche merken, veel minder in aantal, zijn in hoofdzaak van Arnold van Wesseem à Dort. Le bouc, Le belier, L'agneau, Hollande (de Hollandsche maagd in den tuin) zullen wel op zijn garens geparadeerd hebben.

Als Caveza de negra, een negerinnekopje met mutsje en halssnoer, verschijnt een enkel Spaansch merk.

Hier zijn derhalve de handelsbetrekkingen met Engeland, zooals in de stad van de Engelsche Court te verwachten was, het drukt in tegenstelling met Haarlem, dat hoofdzakelijk Fransche merken en dus wel ook Fransche handelsrelaties had.

Het Rotterdamsche boekje in oblong-formaat, breed 17 cM., hoog 10 cM., bevat 34 merken. Het zijn alle hout-sneden, waarvan sommige bijzonder fijn en scherp zijn uitgevoerd, andere daarentegen waarschijnlijk ten gevolge van afslijting door veelvuldig gebruik vaag en slap zijn afgedrukt. Vele hebben beneden of boven een banderol om daarin het nummer van het garen aan te geven.

1. Een vredesduif met den olijftak, in een ovaal.
2. Le saumon couronné.
3. Las armas de Toledo.
4. Een engel.
5. Een pauw met randschrift: E. G. E. Rotterdam, in een cartouche.
6. Een gekroonde zespuntige ster.
7. Een vredesduif met den olijftak, in een cartouche.
8. Een kruis van boomtakken met drie kronen, in een cartouche.
9. Queen Ann.
10. Een neger, in een cartouche.
11. Een bok, in een cartouche.
12. Een geketende beer, in een vierkant.

13. The fame, Rotterdam met monogram EAB.
14. Een dubbele adelaar met randschrift: Made at Rotterdam for S. L. Theds.
15. Een engel met randschrift: Abrah. en Egb. Edens in Rotterdam.
16. Een bourbonsche lelie, in een cartouche.
17. Een sleutel hangende aan een lint, in een krans.
18. Een ballon? hangende aan een lint, in een krans.
19. Een boom, in een cartouche.
20. The two oaktrees.
21. Een adelaar op een rots, in een cartouche.
22. Armes of Dublyn.
23. The arms of Englandt met randschrift: Esau Bisshop Rotterdam.
24. Een roos, in een cartouche.
25. Een halve maan, in een cartouche.
26. Ipswich (het wapen van) met monogram S.L.T. (S. L. Theds).
27. The armes of Buckingham super fine dozen threads, met huismerk en initialen
28. Zeven sterren (2.3.2), in een cartouche.
29. Een leeuw met randschrift: E.E. Rotterdam.
30. Een huismerk met monogram en randschrift: E.G.E. Rotterdam.
31. Een lam met randschrift: Abraham Edens in Rotterdam. Onderaan een huismerk met initialen.
32. El angel Gabriel.
33. Een stadsgezicht met randschrift: La Ciudad de Cordua. Onderaan een monogram.
34. The royal Exchange. Onderaan een monogram.

Er komen dus 9 merken voor met Engelsch opschrift, 3 met Spaansch, 1 met Fransch, de overige met Nederlandsch of zonder. Het is zeker niet te gewaagd, om hieruit op te maken, dat de handelsbetrekkingen der Rotterdamsche twijnders met Engeland het drukst waren, die met Spanje ook nog wel meetelden, doch die met Frankrijk weinig be- teekenis hadden.

Laten wij nu eerst even een terugblik werpen op den stand van den garenhandel te Rotterdam, die in de 17de

eeuw zeer gebloeid had ¹⁾. Onder de vele vreemde garensoorten, die hier ter stede toen, hetzij getwijnd, hetzij tot manufacturen verwerkt werden, kwam naast het Sleysiger (Silezische) Dantziger, Koningsberger en Hamburger garen ook het Brunswijksche veelvuldig voor. Aan het laatste herinnert nog de gevelsteen in een huis aan de Nieuwehaven, het Bronswijksche garenavat. Zooals men weet had de verpakking en verzending van garens vroeger in vaten plaats. Een andere huisnaam, die op dit beroep betrekking had, was „de vergulde twijnmolen” in de Spuisteeg.

In de 18de eeuw echter was het aantal twijnders reeds sterk gedaald. Door aaneensluiting en samenwerking had men toen getracht den toestand te verbeteren. De voorgenomen oprichting van het gilde „van de twijnhandelaars, couleur-twijnders en hare knechts” was daarvan het gevolg geweest. De heeren van de weth hadden, zooals wij hiervoor zagen, voor dat gilde 21 April 1733 een keur en ordonnantie vastgesteld. Art. 11 daarvan luidde: „Een yder zal gehouden zijn de merken, waeronder hij zijn garen van voornemen is te versenden, alvorens aen te geven, om in het Boek geplaatst te werden, op een boete van honderdvijftig guldens”.

De bedoeling van dit artikel was natuurlijk ook weer om het misbruik van andermans merken tegen te gaan, maar vermoedelijk is noch van het aanleggen van dit merkenboek, noch van de instelling van het gilde zelf iets gekomen. In de hoofdmannenlijsten worden die van het twijnhandelaarsgilde slechts ééns genoemd en van een gilde-archief, laat staan van een merkenboek van 1733, is geen spoor te bekennen.

Het aantal garentwijnders in Rotterdam was toen ook wel bedenkelijk klein en slechts een kleine kring van belanghebbenden was bij de zaak gemoeid. Na 1733 was dit aantal nog kleiner geworden. De rijke koopman Egbert Edens was in 1753 gestorven, Pieter Slijp in 1758 en Pieter Bisschop eveneens nog in dat jaar, zoodat vrij wel alleen overbleven de koopman Abraham Edens aan het Haringvliet en de zeer gefortuneerde Jan Bisschop in het Hang.

Het Rotterdamsche twijndersgilde (indien dit althans bestond) of anders de magistraat zal het Rotterdamsch merken-

1) Reeds in 1593 was hier een linnen- en garenmarkt opgericht.

boekje aan de betrokken stadsbesturen hebben rondgezonden, die het aan de hoofdlieden van het gilde hebben overgegeven.

In het Rotterdamsch archief is helaas geen enkel exemplaar van dit boekje aangetroffen. Wellicht zijn ze alle, ook die uit andere steden waren ingekomen, ter hand gesteld aan Jan Bisschop, den meest bekenden twijnder alhier en met diens papieren, waarvan vele in een kluis van de Doopsgezinde kerk door vocht bedorven zijn, verloren gegaan. Toch blijft het vreemd, dat in het gemeente-archief geen enkel exemplaar bewaard is gebleven. Dat althans de Dordtsche merken, zooals die door de confrerie aldaar aan het stadsbestuur waren overgegeven, aan Burgemeesteren van Rotterdam zijn doorgezonden, blijkt zonder eenigen twijfel uit de ingekomen missive van 24 Mei 1757; de Haarlemsche merken werden toegezonden bij schrijven van 3 Juni 1757; terwijl Burgemeesteren en regeerders van Rotterdam respectievelijk 31 Mei en 2 Juni aan Dordrecht en Haarlem de merken van de Rotterdamsche twijnhandelaars, die hun door de gildebroeders waren ter hand gesteld, deden toekomen.

Het stadsbestuur van Leiden kreeg „het register” der Rotterdamsche merken toegezonden bij schrijven van 7 Juni 1757 en antwoordde daarop 9 Juni, dat zij niet in staat waren om Leidsche merken toe te zenden, daar zij „na genomene informatie bevonden hadden, dat de twijnhandel in 't geheel binnen (hunne) stadt niet werd geexerceert”.

Eenzelfde bescheid gaf Monnikendam (22 Oct.) terwijl van andere steden het antwoord ontbreekt.

Ter voldoening aan het voorschrift van het plakkaat van 25 Febr. 1757 vraagt Dordrecht het volgend jaar aan Rotterdam advies over een nieuw twijndersmerk. Het stadsbestuur zendt deze vraag door aan de beide eenige twijnhandelaars, die er in de stad zijn en dezen antwoorden, dat het voorgestelde merk niet onder de hunne voorkomt en zij er dus niets tegen hebben dat het door een ander wordt gebruikt ¹⁾.

1) De zaak had eenig oponthoud gekregen doordat Jan Bisschop, in beslag genomen door de ziekte en het daarop gevolgde overlijden van zijn broeder Pieter, 1 Juni 1758, het geheele geval vergeten had.

Missivenboek nr. 18 fol. 95 v°, 28 Juni 1758.

Dit is het laatste wat wij over de zaak hooren. Na dien schijnt zij hier niet meer aan de orde geweest te zijn.

En zooals het te Rotterdam ging, zal het ook wel te Haarlem en Dordt gegaan zijn. Het heele geval is van niet veel belang natuurlijk, doch bewijst toch nog eens weer, dat dergelijke protectiemiddelen niet toereikend zijn om een tak van handel in het leven te houden, als er andere en diepere oorzaken voor zijn verval blijven bestaan. De Hollandsche twijnhandel heeft bij de bescherming zijner merken weinig baat gevonden.

VIERLINGEN

Gedoopt den ersten December 1643.

Antoni Watermans. }
Susannitgen Claes. } ouders.

Joest ende Pieter ende Jan ende Sare, sien ¹⁾ 4 kinder.

1) sien = zijn.

Hervormd doopboek Rotterdam.